

GYULA VÁROS IFJÚ HELYTÖRTÉNÉSZE
PÁLYÁZAT

Az 1956-os forradalom és szabadságharc

Bencze Gréta Alexandra

Gyulai Erkel Ferenc Gimnázium és Kollégium

11/A

1956 – A forradalom

A szabadság olyan, mint a levegő: ha van, észre sem vesszük jelenlétét, de ha nincs, hiányától elveszünk. A 21. századi Magyarországon az emberek átlagos életet élnek. Nincsenek járőröző katonák az utcákon, a címerünket nem búzakaralászok ékesítik és vörös csillag szimbólum is csak hírből ismerős. De vajon van e szabadságunk? 60 éve még elérhetetlennek tűnt. Akkoriban egyszerűen elborított mindent az önkény és a forradalmárok vére. Sem több, sem kevesebb.

A szabadságharc kezdete

Az 1956-os nyár folyamán Rákosi Mátyást, a magyar Sztálinként emlegetett diktátort leváltották. Helyére Gerő Ernő került. Október 16-án a szegedi diákok létrehozták a MEFESZ-t, a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Országos Szövetségét, akik 16 pontban fogalmazták meg követeléseiket. 1956. október 23-án délután 3 órakor kezdődött az egyetemisták tüntetése a Petőfi-szobornál. A Műegyetem hallgatói a Bem-szoborhoz vonultak. Aznap történt a kultikus pillanat, mikor kivágták a zászlók közepében lévő szovjet típusú címet. Debrecenben sortűz dördült, Pesten pedig Nagy Imre kinevezését követelték. Este ledöntötték a Sztálin-szobrot. A Magyar Rádióhoz is tüntetők vonultak, és követeléseiket akarták beolvastatni. 9 óra körül az ÁVH elkezdte löni a rádióhoz érkező embereket. A tüntetők felvették a harcot, hajnalra a rádió az ostromlók kezére került. Eközben a pártvezetés Nagy Imrét újból kinevezte miniszterelnökké. Gyülekezési és kijárási tilalmat rendeltek el. Budapesten leállt a termelés, szünetelt a tanítás. Október 25-én reggel a Kossuth-téren nagy tömeg gyűlt össze. A békés tüntetés vérfürdővé vált, a karhatalmi alakulatok tüzet nyitottak a téren összegyűltekre. A halottak száma meghaladta a kétszázat, a sebesülteké ennél jóval több volt. Az ÁVH több vidéki városban is a tömegbe lőtt.

Vidéken a falvak forradalmasodtak. Az emberek csoportokba verődve hallgatták a rádiót. Meglazult a munkafegyelem, elmaradt a beszolgáltatás. 25-én a házakra kitették a nemzetiszínű zászlókat. Az ingázók közül sokan péntek este tértek haza a friss élményekkel – és röplapokkal. A közvélemény nyomására a párt és a tanács járási vezetői ekkor kezdtek foglalkozni a nagygyűlések összehívásának gondolatával. Az eseményeket felgyorsította, hogy szombat délután több községbe békéscsabai küldöttek érkeztek. A magát megyei hatáskörrel felruházó békéscsabai forradalmi tanács tagjai kis csoportokban szálltak ki a járási székhelyre, s az útjukba eső településeket is forradalmasították. Szorgalmazták a forradalmi bizottságokat megválasztó gyűlések összehívását, az államvédelmi tisztek lefegyverzését. A járási kapitányságokat Huzsvai alezredes is utasította, hogy ne álljanak ellen. A rendőrség több településen kezdeményezőként lépett fel. Szarvason viszont maga ellen hangolta a lakosságot, mert nem engedélyezte a felvonulást.

HIRDETMÉNY!

Az utóbbi napok eseményei, valamint a város békés nyugalmának megőrzése, a köarend- és a közbiztonság, a város dolgozóinak, polgárainak élete, testi épsége, vagyonbiztonsága érdekében

1956. november 16-tól az esti és éjszakai órákra,
az utcákra, terekre és mindennemű nyilvános helyiségekre és helyekre

kijárási tilalmat

rendelünk el. A kijárási tilalom este 19 órától mindennap reggel 5 óráig tart.

A kijárási tilalom ellenőrzésében a helyi karhatalmi szerveken kívül a szovjet katonai parancsnokság egységei is részt vesznek.

Gyula, 1956. évi november hó 16-án.

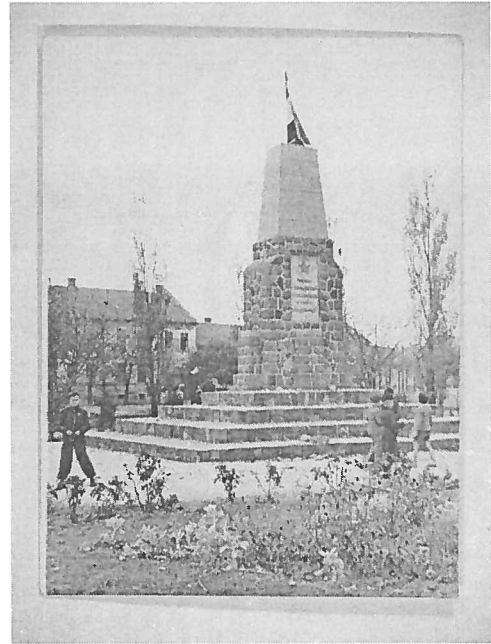
Városi Tanács Végrehajtóbizottsága
Karhatalmi Parancsnokság

1956 – A forradalom

Gyulaváriban a lakosság hangulata alapvetően a túlzott mértékű beszolgáltatás, az adók és az akkor végrehajtott tagosítások miatt volt rossz. A felmerült sérelmek megvitatására, a kedélyek lecsillapítására 1956. október hó 22-én este 7 órára falugyűlést hirdettek a kultúrotthonba. Ezen 1200 ember vett részt, sokan be sem fértek. A gyűlésre érkezett haza Nagy József, aki már tájékozódott a budapesti eseményekről, s valószínűleg az ő sugallatára a testvére, ifj. Nagy László már aznap este egy 12 pontból álló követelést terjesztett elő. Ehhez képest a későbbi napok viszonylagos nyugalomban teltek. Komolyabb megmozdulásra december 10-én került sor, amikor a forradalmi bizottság megakadályozta a régi végrehajtó bizottság visszatérését.

Gyulán 26-án este pár száz fiatal Simonyi Imre újságíró vezetésével a járási tanács épületétől a szovjet emlékműhöz vonult. Ledöntötték róla az ötágú csillagot, majd a vörös csillagokat leverő menet visszatért a városi tanács épületéhez. A következő napokban Gyomát, a járási székhelyet is forradalmasították. Ám a vidék nyugalma csak néhány olyan település zavarta meg, ahol jelentősebb ipari üzem is működött. A Mezőhegyesi Cukorgyár dolgozói már pénteken felvonultak. Délután Sarkadon is forró volt a hangulat. Másnap délelőtt a tömeg ismét a tanács előtt tüntetett, a tanácsteremben összeállították követeléseiket.

Október 28-án, Pesten győzött a forradalom. Nagy Imre rádióbeszédében nemzeti demokratikus mozgalomnak nyilvánította az előző napok megmozdulásait, és azonnali tűzszünetet rendelt el. Bejelentette a szovjet csapatok kivonását Budapestről. Feloszlatta az ÁVH-t, többpártrendszerrel és további változásokat ígért. Az üzemi munkástanácsok küldöttei október 29-én választották meg a forradalmi bizottságot Pesten. Elnöke az SZDP háború utáni vezetője, Nádházi János lett.

Általános helyzet vidéken

1956 – A forradalom

A sínfelszedésre elindult csoportok Lőkösházán a nemzeti ügy mellé állították a határőröket, majd az ô hatásukra kezdődött el a forradalom Battonyán, és Mezökovácsházán, ahol elfoglalták a járási tanácsot, a pártbizottságot, és iratokat is égettek. A bosszú a helybeli kommunistákat is rettegésben tartó, „idegen” járási vezetőkkel szemben nyilvánult meg. A leghangosabban a Dumitrás Mihály vezette orosházi járási tanácsi vezetés eltávolítását követelték.

Szombaton Békésen tüntetés szerveződött, Sarkadon most már gépekkel kísérelték meg a szovjet emlékmű lerombolását, s a romok felett megtartották az első népgyűlést. A hatalomátvétel a legtöbb helyen nem járt összeütközésekkel. A vasútvonalak mentén fekvő települések gyorsabban reagáltak. A vasutasok voltak a forradalom önkéntes hírnökei. A szeghalmi járás forradalmasításában főszerepet játszottak. Vésztőre,

Szeghalomra is ôk vitték a híreket. Vésztőn, szombaton ôk szervezték meg a felvonulást és a választást is, aztán értesítették a járás községeit. A vésztői forradalmi bizottság végiglátogatta a falvakat, hogy előkészítse a járási tanács leváltását. Orosházán is a vasutasok szervezték a szombati tüntetést.

A forradalmasodott községek cselekvésre készítették a többieket is. Megmozdulásaik egy nappal később követték a helyi központ eseményeit. A gyulai járásban szombaton, máshol vasárnap kezdődött a hatalomátvétel. Az orosházi járás több községe kivárt pár napot. Több helyen a járási tanács adott utasítást a forradalmi bizottságok megalakítására. A gyulai járásban a küldötteik végigjárták a falvakat. A sztálinisták eltávolítása mellett fontosnak tartották, hogy a szocialista vívmányok megőrzése érdekében minél több kommunista kerüljön be az új testületekbe. Orosházán, Békésen és Mezökovácsházán az elkobzott fegyverekből fegyverezték fel a községek nemzetőrségeit.

Egyes kisebb településeken a helyi közvélemény nem tudott kellő nyomást gyakorolni, hogy falugyűlést hívjanak egybe. Ezeket a hét elején kívülről érkező csoportok forradalmasították. A hozzájuk csatlakozók Kossuth-nótákat, hazafias jelszavakat skandálva vonultak végig az utcákon, miközben levették a vörös csillagokat. A Lőkösházáról érkezők radikalizálták Kunágotát, ôk meg Csanádapácát. A tüntetést követte a nemzeti bizottságot választó gyűlés. A kommunista községi vezetés a legtöbb helyen felszólalt, de már nem volt szava a tagok kiválasztásában. Az új képviseleti szerv tagságát bekiabálással választották. A gyűlések résztvevői megnevezték – ugyancsak bekiabálva – a vezetésből elbocsátandókat is.

A forradalmi bizottságokba kommunisták is bekerülhettek. Ezért is került sor több helyen második választásra. Gyula és Orosháza irányítását a Szociáldemokrata Párt egykori helyi vezetői vették át. Békésen, Szarvason és Medgyesegyházán az FKgP politikusait, Füzesgyarmaton a Nemzeti Parasztpárt hajdani országgyűlési képviselőjét választották meg. A forradalmi bizottság elnökeivé általában tekintélyes helyi gazdákat vagy az értelmiség egy-

1956 – A forradalom

egy tagját választották. A tagság nagy része földművesekből állt. A járási székhelyeken több egykori kormánypárti vagy nyilas is tagja lett az új testületnek, de arányuk nem volt meghatározó. Helységenként egy-egy volt csendőrt bíztak meg a nemzetőrség megszervezésével.

1956. november 4-én hajnalban általános szovjet támadás indult Budapest és a fontosabb katonai objektumok ellen. Ekkor Nagy Imre a jugoszláv követségre menekült, majd november 11-ére Kádár János a szovjet csapatok segítségével megtörte a fegyveres ellenállást, és megkezdte a megtorlás előkészítését.

A megtorlás

Kádár János az 1956-os forradalom résztvevőin kegyetlenül állt bosszút. Bejelentette, hogy behívta a szovjet csapatokat az „ellenforradalom” leverésére. Nagy Imre nem mondott le, ennek ellenére Dobi István, az Elnöki Tanács elnöke Kádár Jánost november 7-én kinevezte miniszterelnöknek.

Kádár novemberben ígéretet tett arra, hogy a forradalomban részt vevők semmilyen büntetést nem kapnak. Bízva Kádár írásos biztosítékában, Nagy Imre és társai elhagyták a jugoszláv követséget, ám a szovjet csapatok a magyar hatóságok tudtával elfogták és a romániai Snagovba szállították őket. Az ellenállás újra felerősödött. Kodály Zoltán vezetésével létrejött a Magyar Értelmiség Forradalmi Tanácsa, ami november 23-ra, a forradalom egy hónapos évfordulójára néma forradalmat hirdetett. Az emberek egy órára bezárkóztak lakásaikba, az utcák elnéptelenedtek.

1956. december 11-én kihirdették a statáriumot, megkezdődött a megtorlás, aminek Kádár mellett a másik vezetője Biszku Béla volt. Elkezdődtek a letartóztatások. Visszamenőlegesen hoztak törvényt a résztvevők bűnösségéről. Felállították a Legfelsőbb Bíróság Népbírósi Tanácsát, ennek az ítéletei ellen nem lehetett fellebbezni. 20 000 ember került börtönbe, 13 ezret internáltak. A halálos ítéletek száma 400 körül volt, és ebből 229-et végre is hajtottak. A kivégzettek között volt Angyal István is, aki már 1944-ben Auschwitzot is megjárta. Angyal a holokausztot túlélte, de a kádári megtorlást nem. Ahogy senki más sem, akire ítéletet mondtak ebben az időben. A jelszó az volt: aki nincs ellenünk, az velünk van.

1957-ben a forradalmároknak már nyoma sincs, és a május elsejei ünneplésen sem jóízű a nevetés. A magyar emberek félnek, de a rokonszenv nyilvánítás kötelező. Meghunyaszkodás, vörös zászló és némaság, ezek jellemzik az országot.

1956 – A forradalom

Források:

Erkel Ferenc Múzeum

https://hu.wikipedia.org/wiki/1956-os_forradalom

<http://zanza.tv/tortenelem/magyarorszag-1945-1956-kozott/az-1956-os-forradalom-es-szabadsagharc>

<http://zanza.tv/tortenelem/kadar-korszak/megtorlas-az-1956-os-forradalom-utan>

<http://oktober23alapitvany.hu>

https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorszag_1957-1989_kozott